

2019 YILI İSTATİSTİKLERİ DEĞERLENDİRME NOTU

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından 31.12.2019 tarihi itibariyle ülkelerin derdest başvuru sayılarına ilişkin resmi istatistikler, 29.01.2020 tarihinde yayınlanmıştır.

1. AİHM'deki Toplam Derdest Başvuru Sayısı

AİHM'in toplam iş yükü 2019 yılı sonu itibariyle, 2012 yılına nazaran yaklaşık % 53,31 oranında azalmıştır. Bununla birlikte, 2018 itibariyle hafif bir artış eğilimine girdiği görülmektedir. 2019 yılı açısından ise bir önceki yıla göre başvuru sayısında % 6,12 oranında bir artış olmuştur. 31 Aralık 2019 itibariyle AİHM önündeki tüm ülkelere ilişkin toplam derdest başvuru sayısı 59.800'dür.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2012	128.100
31.12.2013	99.891
31.12.2014	69.900
31.12.2015	64.850
31.12.2016	79.750
31.12.2017	56.250
31.12.2018	56.350
31.12.2019	59.800

2. Türkiye Aleyhine Yapılan Başvurular

Ülkemiz aleyhine AİHM önünde bekleyen derdest başvuru sayısı 2012 yılına oranla azalma eğilimi göstermiş, 2018 yılı itibariyle de en düşük seviyeye gerilemiştir. 2018 yılına nazaran AİHM önündeki derdest başvuru sayısı 2019 yılı sonu itibariyle %30,15 oranında bir artışla 9.250 olmuştur.

2019 yılı sonu itibariyle derdest başvurular açısından bakıldığında, 15.050 başvuru ile Rusya Federasyonu'nun birinci, 9.250 başvuru ile Ülkemizin ikinci olduğu görülmektedir. Üçüncü sırada Ukrayna (8850) ve dördüncü sırada ise Romanya (7900) bulunmaktadır.

Yıllar	Derdest Başvuru
31.12.2012	16.876
31.12.2013	10.931
31.12.2014	9.448
31.12.2015	8.450
31.12.2016	12.575
31.12.2017	7.518
31.12.2018	7.107
31.12.2019	9.250

Nüfus yoğunluğu açısından bakıldığında ise, her 10.000 kişiye düşen başvuru oranı ülkemiz yönünden 0,89 olarak tespit edilmiştir. Bu konuda en yüksek oran 6,86 ile Karadağ'a, ikinci en yüksek oran ise 5,09 ile Bosna Hersek'e aittir. Ülkemiz bu oran ile 47 ülke arasında 19.

sırada yer almaktadır. Ülkemiz için bu oran 2017’de 3.25, 2018 yılında 0,83 olarak gerçekleşmiştir.

Yıl içinde yapılan başvurular açısından bakıldığında, Ülkemiz aleyhine 2015 yılında 2.212, 2016 yılında 8.303, 2017 yılında 25.978, 2018 yılında 6.717 başvuru yapılmışken 2019 yılında yapılan başvuru sayısı 7274’tür.

Yıl içerisinde tebliğ edilen başvuru sayılarına bakıldığında, Ülkemize 2012 yılında 422, 2013 yılında 508, 2014 yılında 200, 2015 yılında 214, 2016 yılında 1499, 2017 yılında 1005 iken; 2018 yılında 804 ve 2019 yılında ise 1075 başvuru tebliğ edilmiştir.

3. Türkiye Aleyhine Verilen Kararlar

a. İhlal kararları

2019 yılında aleyhine en çok ihlal kararı verilen Ülkeler içinde ilk sırada 186 kararı ile Rusya Federasyonu, ikinci sırada ise 109 karar ile Ukrayna gelmektedir. Ülkemiz aleyhine 2019 yılında 96 ihlal kararı verilmiştir. 2018 yılında 140 ihlal kararı verildiği dikkate alındığında, Türkiye hakkında verilen ihlal kararı sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık %31,4 oranında bir azalma görülmektedir.

İhlal kararlarının dağılımına bakıldığında, “adil yargılanma hakkına” ilişkin sadece 17 ihlal kararı verildiği görülmektedir. Bu sayı 2017 yılında 56, 2018 yılında 53 olup, bu hak bakımından dikkat çekici bir azalma yaşandığı görülmektedir.

Diğer yandan, tutuklamayı da içeren “özgürlük ve güvenlik hakkına” ilişkin olarak 2018 yılında 29 ihlal kararı verilmişken, bu sayı 2019 yılında 16’ya gerilemiştir. “Toplanma ve örgütlenme özgürlüğüne” ilişkin ihlal kararı sayısı 2017 yılında 9, 2018 yılında 11 iken, 2019 yılında sadece 2 olarak gerçekleşmiştir.

b. Kabul edilemezlik kararları

Ülkemiz aleyhine yapılan başvurulardan 4880 adedi, gerek Daire (7 hakim) gerek Komite (3 hakim) gerekse de tek hakim tarafından çeşitli nedenlerle kabul edilemez bulunarak reddedilmiştir.

c. Tedbir kararları

Ülkemiz aleyhine yapılan tedbir istemli başvurulardan 51 tanesi Hükümetimiz tarafından sağlanan bilgiler doğrultusunda reddedilmiştir. Sadece 8 başvuruda Hükümetten bilgi almaksızın durumun aciliyeti gereği tedbir kararı verilmiştir.

d. Dostane çözüm ve tek taraflı deklarasyonlar

Ülkemiz aleyhine yapılan başvurulardan 120 tanesinde “Dostane Çözüm”, 122 tanesinde ise “Tek Taraflı Deklarasyon” nedeniyle düşme kararı verilmiştir.

4. Değerlendirme:

Ülkemiz hakkında verilen 96 ihlal kararının 50 tanesi, yerleşik içtihat konusu olması nedeniyle 3 hakimli “Komite” tarafından verilmiştir. 45 ihlal kararı “Daire”, 1 ihlal kararı ise “Büyük Daire” tarafından verilmiştir.

AİHM, 2019 yılında “öncelik politikası” uyarınca 2010 yılı ve öncesinde yapılan başvuruları öncelikle incelemiştir. Verilen ihlal kararlarına bakıldığında da, ihlal kararlarının 30 tanesinde başvuru konusu olayların 2002 yılı ve öncesinde, 54 başvuruya konu olan olayların ise 2003 - 2009 yılları arasında gerçekleştiği göze çarpmaktadır. Söz konusu kararlara konu olan şikayetlerin büyük çoğunluğunun reformlarla çözüldüğü ve güncel sorun olmaktan çıkan konulara ilişkin olduğu değerlendirilmektedir. 2012 yılı ve sonrasında gerçekleşen olaylara ilişkin olarak ise sadece 4 ihlal kararı bulunmaktadır.

2019 yılında Ülkemiz hakkında 5096 başvuru bir karara bağlanarak sonuçlandırılmış ve yalnızca 96 ihlal kararı verilmiştir. İhlal kararlarının tüm sonuçlandırılan başvurulara oranı % 1,9’dur. Mahkeme 96 başvuruda ihlal kararı verirken, ayrıca 6 başvuruyu ise esastan değerlendirerek ihlal bulunmadığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca yaptığı yargılama sonucu 124 başvuruyu açıkça dayanaktan yoksunluk, iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması gibi nedenlerle kabul edilemez bulmuştur. Kabul edilemez bulunan kararların 12’si Daire tarafından geriye kalan 112 tanesi ise Komite tarafından verilmiştir. Diğer 4756 başvuru ise tek hâkim tarafından reddedilmiştir.

Öte yandan 2019 yılında tüm üye ülkeler açısından toplam 40.667 başvuru bir karara bağlanarak sonuçlandırılmış ve toplamda 790 ihlal kararı verilmiştir. Buna göre, ihlal kararlarının tüm başvurulara oranı yine % 1,9’dur. Görüldüğü üzere, Ülkemize ilişkin ihlal kararlarının başvuru sayısına oranı, AİHM geneli ile aynı oranda seyretmektedir.

AİHM, 2002-2019 yılları arasında, Ülkemiz aleyhine yapılan toplam 99.030 başvuruyu karara bağlayarak sonuçlandırmıştır. Buna karşın 18 yıllık süreçte ihlal bulunan karar sayısı 2.989’dur. Bu süreçte toplam ihlal kararı sayısının sonuçlanan başvuru sayısına oranı ise % 3,02’dir. 2019 yılında ise bu oranın % 1,9’a düştüğü görülmektedir.

Bakanlığımızın savunma görevini üstlendiği 2012 yılından itibaren ise AİHM; 71.257 başvuruyu sonuçlandırmıştır. Buna karşın 2012-2019 yılları arasında toplam ihlal sayısı 820'dir. Bu durumda anılan yıllar arasındaki ihlal oranı sadece % 1,15 olup, genel ihlal oranının üçte biri kadardır.